PUOLUSTUSMINISTERIÖ
Hallitussihteeri Perttu Wasenius

Lausuntovastine
18.4.2018

Puolustusvaliokunnalle

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELYSTÄ PUOLUSTUSVOIMISSA SEKÄ ERÄIKSI SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI (HE 13/2018)

Puolustusvaliokunta on pyytänyt puolustusministeriöltä kirjallista vastausta valiokunnalle annettuihin lausuntoihin. Puolustusministeriö vastaa lausunnoissa esitettyihin huomioihin seuraavasti:

Henkilötietojen luovuttamista koskevien säännösten suhde luovutusrajoituksiin ja muuhun erityislainsäädäntöön

Eduskunnan oikeusasiamies on lausunnossaan pitänyt ongelmallisena ehdotetun henkilötietolain luovutussäännösten suhdetta ehdotetun sotilastiedustelulain niin sanottuihin palomuurisäännöksiin. Sotilastiedustelua koskevassa laissa säädettäisiin hallituksen esityksen 203/2017 mukaan tietyistä yksityiskohtaisista rajoituksista kyseisen lain mukaisilla tiedustelumenetelmillä hankitun tiedon luovuttamiselle.

Sosiaali- ja terveysministeriö on vastaavasti kiinnittänyt lausunnossaan huomiota siihen, että sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen luovuttamisesta säädetään osin ehdotetusta Puolustusvoimien henkilötietolaista poikkeavasti muualla lainsäädännössä.

Henkilötietojen luovuttamisesta Puolustusvoimien henkilörekistereistä säädettäisiin henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annetuin lain 29–32 §:ssä. Lakiehdotuksen 29 § sisältää yleisen luettelon siitä, mille viranomaisille ja mihin tarkoituksiin Puolustusvoimat saisi luovuttaa henkilötietoja rekistereistään. Kyse olisi tältä osin luonteeltaan yleissääntelystä, jota sovellettaisiin, ellei muualla laissa toisin säädetä. Yleissääntelystä olisi mahdollista poiketa esimerkiksi tietyn henkilötietoryhmän tai tietyillä tiedonhankintamenetelmillä hankittujen henkilötietojen osalta. Tällaista erityissäännöstä on yleisten laintulkintaperiaatteiden mukaisesti sovellettava ensisijaisena soveltamisalaltaan yleisempään säännökseen nähden.

Hallituksen esitykseen sisältyvä sääntelytekniikka vastaa vakiintunutta henkilötietojen luovutussäännösten kirjoitustapaa. Esimerkiksi voimassa oleva asevelvollisuuslain (1438/2007) 97 § sisältää vastaavan pitkähkön luettelon tahoista, joille asevelvollisrekisterin tietoja voidaan luovuttaa. Asevelvollisrekisteri sisältää myös asevelvollisten terveystietoja, joiden osalta sovelletaan täydentävänä erityissääntelynä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelyä koskevaa lainsäädäntöä. Siltä osin, kun sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelyä koskeva lainsäädäntö asettaa asevelvollisuuslain 97 §:ää tiukempia rajoituksia tietojen luovuttamiselle, asevelvollisuuslain 97 § väistyy.

Vastaavaa sääntelytekniikkaa noudatetaan myös muun muassa sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annetussa laissa (255/2014), henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (579/2005) ja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa (761/2003). Mainitut lait sisältävät ehdotettua Puolustusvoimien henkilötietolain 29 §:ää vastaavat yleiset säännökset oikeudesta luovuttaa henkilötietoja Puolustusvoimien, Rajavartiolaitoksen ja poliisin henkilörekistereistä. Kaikilla mainituilla tahoilla on rekistereissään myös tietoja, joita koskee erityisiä luovutusrajoituksia tai -kieltoja. On selvää, että erityiset luovutusrajoitukset ja -kiellot ohittavat tällöin luovutusoikeutta koskevan yleissäännöksen. Huomionarvoista on lisäksi, ettei yhdessäkään mainituista laeista ole nähty tarpeelliseksi nimenomaisesti mainita yleissäännösten suhdetta erityissäännöksiin.

Kuten edellä on kuvattu, ehdotettu Puolustusvoimien henkilötietojen luovuttamista koskeva sääntely vastaisi rakenteeltaan vakiintunutta sääntelytapaa, jonka soveltamiseen ei liity puolustusministeriön käsityksen mukaan erityistä epäselvyyttä. Yleisten laintulkintaperiaatteiden mukaan ehdotetussa henkilötietolaissa oleva yleissäännös väistyisi aina, jos muualla laissa esimerkiksi tietyillä tiedonhankintamenetelmillä hankitun tiedon osalta toisin säädetään. Puolustusvoimien henkilötietolain säännösten perusteella ei siten olisi mahdollista esimerkiksi kiertää ehdotettuja sotilastiedustelun palomuurisäännöksiä. Koska kyse on yleisesti sovellettavasta laintulkintaperiaatteesta, sitä ei ole puolustusministeriön näkemyksen mukaan tarkoituksenmukaista erikseen kirjoittaa lainsäädäntöön. Mikäli puolustusvaliokunta kuitenkin näkee välttämättömäksi, että asia selvyyden vuoksi nimenomaisesti mainitaan Puolustusvoimien henkilötietolaissa, lakia on mahdollista täydentää esimerkiksi muuttamalla lain 33 § seuraavasti (lisäys lihavoitu):

> 33 §
>
> *Tietojen luovuttamisesta päättäminen*
>
> Oikeudesta luovuttaa Puolustusvoimien henkilörekisterin tietoja teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona päättää rekisterinpitäjä.
>
> Henkilötietojen luovuttamisesta päätettäessä on otettava huomioon **tässä tai muussa laissa säädetyt luovutusrajoitukset,** luovutettavien tietojen laatu sekä luovutuksen merkitys henkilötietojen suojalle ja rekisteröidyn oikeuksille. Luovutettaviin henkilötietoihin on tarpeen mukaan liitettävä ehtoja tietojen käyttötarkoituksesta ja jatkoluovuttamisesta.

Effi ry on lausunnossaan pitänyt epäselvänä myös Puolustusvoimien henkilötietolain 4 luvun luovutussäännösten suhdetta lain 17–22 §:ssä säädettyihin tietojen toissijaista käyttöä koskeviin pykäliin. Mainitut 17–22 §:n säännökset koskisivat tietojen toissijaista käsittelyä Puolustusvoimissa, eikä niillä luotaisi oikeuksia luovuttaa tietoa muille viranomaisille. Muille viranomaisille tietoja luovutettaisiin 4 luvun mukaisesti.

Effi ry on lisäksi pitänyt lausunnossaan Puolustusvoimien henkilötietolain 29 §:n ja 30 §:n suhdetta epäselvänä. Ehdotettu 29 § sisältäisi säännökset tietojen luovuttamisesta teknisellä käyttöyhteydellä ja luovuttaminen olisi siinä sidottu tarpeellisuuden kriteeriin. Ehdotettu 30 § mahdollistaisi vain yksittäiseen tietopyyntöön perustuvan

tarkasti rajatun henkilötietojen luovuttamisen ja sitä koskisi korkeampi välttämättömyyden kriteeri. Sääntely vastaisi luovutussäännösten vakiintunutta kirjoitustapaa ja pykälien suhde on kuvattu hallituksen esityksen perusteluissa.

Sotilastiedustelun henkilötietojen käsittelyn laillisuusvalvonta

Tietosuojavaltuutettu on lausunnossaan kiinnittänyt huomiota tietosuojavaltuutetun ja ehdotetun tiedusteluvaltuutetun toimivaltuuksien suhteeseen. Puolustusministeriön käsityksen mukaan asiaan ei liity epäselvyyttä. Puolustusministeriö huomauttaa lisäksi, ettei laillisuusvalvojien toimivaltuuksista ole ylipäänsä tarkoitus säätää ehdotetussa Puolustusvoimien henkilötietolaissa.

Tietosuojavaltuutetulla on voimassa olevan henkilötietolain (523/1999) mukaan yleistoimivalta valvoa henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuutta Suomessa. Tulevaisuudessa tietosuojavaltuutetun vastaavasta yleisestä toimivallasta säädettäisiin tietosuojalaissa (HE 9/2018) sekä henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetussa laissa (HE 31/2018). Tietosuojavaltuutetun toimivaltaan ei ole säädetty tai suunniteltu säädettävän poikkeusta, joka koskisi sotilastiedusteluun liittyvää henkilötietojen käsittelyä. Myös tiedustelutoiminnan valvontaa koskevassa hallituksen esityksessä (HE 199/2017) nimenomaisesti korostetaan, ettei lailla muutettaisi tietosuojavaltuutetun toimivaltaa.

Tietosuojavaltuutetun tehtäviin kuuluu siten tällä hetkellä ja ehdotetun lainsäädännön mukaan myös tulevaisuudessa kaiken Puolustusvoimissa suoritettavan henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuuden valvonta. Tämä kattaa luonnollisesti myös sotilastiedusteluun liittyvän käsittelyn.

Se, että usealla laillisuusvalvojalla on päällekkäistä toimivaltaa, on täysin normaalia. Muun muassa eduskunnan oikeusasiamiehellä on yleistoimivalta valvoa kaikkea Puolustusvoimien toimintaa, mukaan lukien sotilastiedustelua ja henkilötietojen käsittelyä. Laillisuusvalvontatyön käytännön järjestäminen eri laillisuusvalvojien kesken ei ole puolustusministeriön tietojen mukaan aiheuttanut erityisiä vaikeuksia, eikä ole syytä olettaa, että tilanne uuden lainsäädännön myötä muuttuisi.

Effi ry on lausunnossaan esittänyt, että Puolustusvoimien henkilötietolakiin lisättäisiin nimenomainen maininta tiedusteluvaltuutetun toimivallasta myös sotilastiedusteluun liittyvän henkilötietojen käsittelyn valvonnassa. Kuten edellä todetaan, sekä tietosuojavaltuutetulla että ehdotetulla tiedusteluvaltuutetulla olisi toimivalta valvoa sotilastiedusteluun liittyvää henkilötietojen käsittelyä. Tiedusteluvaltuutetun toimivallasta on tarkoitus säätää laissa tiedustelutoiminnan valvonnasta ja tietosuojavaltuutetun toimivallasta laissa henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä. Asiasta ei ole puolustusministeriön käsityksen mukaan tarpeen säätää erikseen sektorikohtaisessa lainsäädännössä.

Yksittäiseen tehtävään liittymättömän tiedon käsittely

Eduskunnan oikeusasiamies ja **tietosuojavaltuutettu** ovat lausunnoissaan pitäneet ehdotetun Puolustusvoimien henkilötietolain 25 §:ää (yksittäiseen tehtävään liittymättömän tiedon käsittely) ongelmallisena. Puolustusministeriön näkemyksen mu-

kaan kyse on lähinnä informatiivisesta ja selventävästä säännöksestä, joka ei varsinaisesti luo oikeutta sellaisen tiedon käsittelyyn, johon Puolustusvoimilla ei olisi oikeutta jo muiden säännösten nojalla. Rikosten ennalta estämistä ja paljastamista koskevien tehtävien osalta säännös vastaa täysin voimassa olevaa oikeustilaa.

Koska pykäläehdotus lausuntopalautteen perusteella aiheuttaa tulkintaongelmia, eikä kyse toisaalta puolustusministeriön käsityksen mukaan ole edes asiasta, josta olisi välttämätöntä erikseen säätää, puolustusministeriö esittää, että kyseinen 25 § poistetaan laista tarpeettomana.

Puolustusvoimien sotilastiedustelutehtävät

Tietosuojavaltuutettu on lausunnossaan kiistänyt Puolustusvoimien toimivallan harjoittaa sotilastiedustelua ja vaatinut, että henkilötietojen käsittelyoikeudet sidotaan vain ehdotetun sotilastiedustelulain mukaisilla toimivaltuuksilla hankittuun tietoon. Puolustusvoimat on harjoittanut sotilastiedustelua jo sadan vuoden ajan ja toiminnassa on tarpeen käsitellä myös henkilötietoja. Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen linjan mukaan viranomaisten henkilötietojen käsittelystä on säädettävä yksityiskohtaisesti lailla. Puolustusministeriö ei pidä yksityisyyden suojan kannalta tai muutenkaan perusteltuna, että toiminta jäisi tältä osin edelleen lähes sääntelemättömään tilaan.

Sotilastiedustelurekisterin tietosisällön sääntely

Tietosuojavaltuutettu on lausunnossaan pitänyt ehdotettua sotilastiedustelurekisterin (1. lakiehdotuksen 13 §) tietosisältöä koskevaa sääntelyä väljänä ja tulkinnanvaraisena. Sotilastiedustelurekisterin tietosisällöstä ehdotetaan säädettävän rakenteeltaan samalla tavalla kuin muidenkin rekisterien tietosisällöistä, mutta rekisterin tietosisältö olisi osin laajempi kuin muiden Puolustusvoimien rekisterien. Ehdotetun 13 §:n 1 momentin luettelo rekisterin sallitusta tietosisällöstä olisi tyhjentävä ja toiminnan luonne huomioon ottaen puolustusministeriön näkemyksen mukaan riittävän täsmällinen ja tarkkarajainen.

Tietosuojavaltuutetun lausunnossa ei ole tarkemmin yksilöity, mihin sotilastiedustelurekisterin tietosisältöä koskevan pykälän kohtaan lausunnossa mainitulla ”väljyydellä ja tulkinnanvaraisuudella” viitataan, joten siihen ei ole mahdollista tarkemmin ottaa kantaa.

Turvallisuustietorekisterin tietosisällön sääntely

Eduskunnan oikeusasiamies on lausunnossaan esittänyt, että ”turvallisuustietorekisterissä olevia tiedustelumenetelmillä hankittuja tietoja ei käytetä muuhun kuin sotilastiedustelulakiehdotuksessa säädettyyn tarkoitukseen”.

Turvallisuustietorekisteri ei ole sotilastiedustelutehtäviin, vaan Puolustusvoimien rikosten ennalta estämis- ja paljastamistehtäviin, tarkoitettu henkilörekisteri. Turvallisuustietorekisteriin ei siten talletettaisi ehdotetun sotilastiedustelulain mukaisilla tiedustelumenetelmillä hankittua tietoa. Turvallisuustietorekisterin tietosisältöä koskevan säännösehdotuksen mukaan rekisteriin voitaisiin kuitenkin tallettaa tiedot tiedus-

telumenetelmien käyttämisestä sekä tiedustelumenetelmillä hankittuja tietoja henkilön toiminnasta ja käyttäytymisestä. Oikeusasiamiehen esittämien kommenttien valossa puolustusministeriö katsoo, että käsite ”tiedustelumenetelmät” voi säännöksessä aiheuttaa tarpeetonta sekaannusta ja pyytää, että se poistetaan Puolustusvoimien henkilötietolain 15 §:n 1 momentin 13 ja 14 kohdasta seuraavasti:

> 13) tiedot ~~tiedustelumenetelmien sekä~~ sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain 89 §:n 1 momentissa tarkoitettujen salaisten tiedonhankintakeinojen käyttämisestä;
>
> 14) ~~tiedustelumenetelmillä sekä~~ sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain 89 §:n 1 momentissa tarkoitetuilla salaisilla tiedonhankintakeinoilla hankitut henkilön toimintaa ja käyttäytymistä koskevat tiedot.

Henkilötietojen merkityksellisyyden arviointia koskeva sääntely

Ehdotetun Puolustusvoimien henkilötietolain 13 §:n 2 momentin ja 15 §:n 2 momentin mukaan Puolustusvoimat saisi väliaikaisesti tallettaa sotilastiedustelurekisteriin ja turvallisuustietorekisteriin pykälien 1 momentissa tarkoitettuja tietoja sen selvittämiseksi, ovatko tiedot merkityksellisiä sotilastiedustelutehtävien tai rikosten ennalta estämis- ja paljastamistehtävien suorittamiseksi. Tietojen merkityksellisyys olisi arvioitava viipymättä, kuitenkin viimeistään kuuden kuukauden kuluessa, ja tarpeettomat tiedot olisi välittömästi poistettava.

Tietosuojavaltuutettu on lausunnossaan kritisoinut säännösehdotuksia ja kirjoittanut, että ”[…]rekisteriin tallentuisi myös tietoja, jotka osoittautuisivat puolustusvoimain tehtävien kannalta merkityksettömiksi. Säännös mahdollistaisi puolustusvoimille rajoittamattoman oikeuden rekisteröidä tietojärjestelmään suuriakin määriä henkilötietoja, ilman niiden käyttötarkoituksen, sisällön tai rekisteröimisen edellytysten määrittelemistä.” Lisäksi tietosuojavaltuutettu on pitänyt ehdotusta EU-oikeuden vastaisena.

Toisin kuin tietosuojavaltuutettu on lausunnossaan kirjoittanut, säännökset eivät mahdollistaisi henkilötietojen tallettamista ilman niiden käyttötarkoituksen ja sisällön määrittelemistä. Mainituissa säännöksissä nimenomaisesti sidottaisiin käsiteltävät tiedot sotilastiedustelurekisterin ja turvallisuustietorekisterin laissa säädettyihin käyttötarkoituksiin ja tietosisältöihin. Ainoa tietojen tallettamisvaiheessa oleva epäselvyys liittyisi siis tietojen tarpeellisuuteen, jonka selvittämisestä säännösten mukaisessa tiedonkäsittelyssä nimenomaan olisi kyse. Koska kyse olisi tiedoista, joiden merkityksellisyys on niiden keräämisvaiheessa epäselvä, säännökset eivät oikeuttaisi tallettamaan rekisteriin yleisesti tietoa, jolla ei ole edes syytä olettaa olevan liitäntää sotilastiedustelutehtäviin tai rikosten ennalta estämis- ja paljastamistehtäviin. Säännökset eivät siten oikeuttaisi sellaiseen massaluonteiseen tiedon tallettamiseen, johon tietosuojavaltuutettu näyttää viittavan.

Puolustusministeriö haluaa lisäksi huomauttaa, että on täysin normaalia, että henkilörekistereissä on väliaikaisesti myös sellaista tietoa, joka myöhemmin osoittautuu tarpeettomaksi. Ehdotetun henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain 7 §:n mukaan ”käsiteltävien henkilötietojen on oltava käsittelyn tarkoituksen kannalta asianmukaisia ja tarpeellisia,

eivätkä ne saa olla liian laajoja niihin tarkoituksiin, joita varten niitä käsitellään. Tarpeettomat henkilötiedot on poistettava ilman aiheetonta viivytystä.” Mainitun lainkohdan jälkimmäistä virkettä ei olisi edes mahdollista soveltaa, ellei tarpeetonta tietoa koskaan talletettaisi ja säännöksestä voidaan siten jo itsessään johtaa oikeus käsitellä jossain määrin tietoja, joiden tarpeellisuus on epäselvä.

Puolustusministeriö huomauttaa lisäksi, ettei sotilastiedustelu tai Puolustusvoimien rikosten ennalta estämis- ja paljastamistoiminta kuulu tietosuojavaltuutetun lausunnossa mainitun direktiivin soveltamisalaan, eikä ehdotettua sääntelyä ole siksi syytä arvioida kyseisen direktiivin säännösten kannalta.

Eduskunnan oikeusasiamies on lausunnossaan kysynyt, voidaanko tietoja, joiden merkityksellisyyttä ei ole vielä säännösten mukaisesti arvioitu, luovuttaa eteenpäin muille viranomaisille. Puolustusministeriön näkemyksen mukaan tällaisten tietojen luovuttamista ei ole syytä kategorisesti kieltää tai rajoittaa. Puolustusministeriö ei näe, että merkityksellisyysarviossa vielä olevien tietojen luovuttamiseen liittyisi erityisiä yksityisyyden suojaa koskevia ongelmia. Luovutettavien tietojen tarpeellisuus niitä vastaanottavan viranomaisen lakisääteisten tehtävien hoitamiseksi tulisi joka tapauksessa määrittää ja tietoihin tulisi tarvittaessa lain 33 §:n mukaisesti liittää ehtoja niiden jatkokäytöstä.

Tiedusteluun liittyvien henkilötietojen luovuttaminen ulkomaille ja tiedonsaanti ulkomailta

Effi ry on lausunnossaan esittänyt, että tiedustelutiedon luovuttamista ulkomaille koskevaan Puolustusvoimien henkilötietolain 32 §:ään sisällytetään ehdoton kielto luovuttaa henkilötietoja ulkomaille, jos tiedon luovuttaminen uhkaisi johtaa henkilön joutumiseen kidutuksen tai muun epäinhimillisen kohtelun kohteeksi. Hallituksen esityksessä ehdotetun säännöksen mukaan rekisterinpitäjän olisi otettava henkilötietoja ulkomaille luovuttaessaan huomioon muun muassa vastaanottavan valtion ihmisoikeustilanne ja Suomea sitovat kansainväliset sopimukset.

Puolustusministeriön näkemyksen mukaan on selvää, ettei henkilötietoja voida luovuttaa tilanteessa, jossa luovutus voisi johtaa henkilön joutumiseen kidutuksen tai muun epäinhimillisen kohtelun kohteeksi. Tämä seuraa Suomea sitovista kansainvälisistä sopimuksista ja toimintaa koskevista yleislaeista. Kidutuksen kiellosta säädetään perustuslain 7 §:ssä, jonka 2 momentin mukaan ketään ei saa tuomita kuolemaan, kiduttaa eikä muutoinkaan kohdella ihmisarvoa loukkaavasti. Hallintolain 6 §:n mukaan viranomaisen on käytettävä toimivaltaansa yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin ja suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia. Puolustusministeriön näkemyksen mukaan asiaa ei siten ole tarpeen nimenomaisesti pykälässä mainita.

Effi ry on esittänyt lausunnossaan vastaavaa kieltoa koskemaan myös tiedonsaantia ulkomailta. Puolustusministeriön näkemyksen mukaan tiedonsaantia koskevat samat yleiset periaatteet ja velvoitteet kuin luovuttamista, eikä asiaa siksi ole tarvetta erikseen lakiin kirjoittaa.

Tuntomerkkitietojen rekisteröinti

Keskusrikospoliisi ja **poliisihallitus** ovat lausunnoissaan ehdottaneet, että Puolustusvoimien henkilötietolain 11 §:n 2 momentin 4 kohta poistetaan lakiesityksestä. Kohta koskisi tuntomerkkitietojen rekisteröintiä ja lausuntojen mukaan sen lisääminen lakiin sotkisi rekisterinpidon systematiikkaa. Puolustusministeriön näkemyksen mukaan kohdalla tuskin olisi kovin suurta käytännön merkitystä, vaan kyse olisi lähinnä mahdollisuudesta yksittäistapauksessa tallettaa siinä tarkoitettuja tietoja poliisin tietojärjestelmien lisäksi myös Puolustusvoimien sotilasoikeudenhoitorekisteriin. Kyseisten tietojen rekisteröinti on kuitenkin mahdollista nykytilaa vastaavasti hoitaa myös poliisin tietojärjestelmien kautta. Puolustusministeriön näkemyksen mukaan kohta voidaan siten lausunnoissa ehdotetulla tavalla poistaa luettelosta.

Tiedonsaanti poliisin henkilörekistereistä

Suojelupoliisi on lausunnossaan kiinnittänyt huomiota ehdotetun Puolustusvoimien henkilötietolain 37 §:n 1 momentin 20 kohtaan, jonka mukaan Puolustusvoimilla olisi oikeus saada tietoja poliisin henkilörekistereistä sotilastiedustelutehtävien sekä rikosten ennalta estämis- ja paljastamistehtävien hoitamiseksi. Suojelupoliisin käsityksen mukaan säännöstä voidaan tulkita siten, että se loisi ehdottoman oikeuden saada tietoja, mikä puolestaan vaarantaisi kansainvälisen tiedonvaihdon.

Kyseinen kohta on tarkoitettu väliaikaiseksi ja se voidaan laista poistaa samassa yhteydessä, kun uudet poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen henkilötietolait tulevat voimaan. Mainitut esitykset on tarkoitus antaa eduskunnalle syksyllä 2018. Tarkoituksena on, että henkilötietojen luovuttamisesta kyseisten viranomaisten välillä säädetään tämän jälkeen luovuttavaa viranomaista koskevassa laissa.

Puolustusministeriö ei näe, että säännökseen liittyisi edellä kuvattuna lyhyenä väliaikanakaan suojelupoliisin esittämiä huolia. Kyse on vakiintuneesta tiedonsaantisäännösten kirjoitustavasta, joka ei luo ehdotonta oikeutta saada tietoja. Tietojen luovuttamisesta tai luovuttamatta jättämisestä päättää aina rekisterinpitäjä, eli tässä tapauksessa suojelupoliisi. Säännöksestä ei siten voida johtaa kenellekään velvollisuutta luovuttaa tietoa.

Turvallisuustietorekisterin tietojen säilytysaika

Valtiovarainministeriö on lausunnossaan pitänyt turvallisuustietorekisterin 25 vuoden tietojen säilytysaikaa pitkänä. Puolustusvoimien rikosten ennalta estämis- ja paljastamistoiminta on pitkäjänteistä työtä, joka edellyttää joissain tapauksessa henkilötietojen säilyttämistä tavallista pidempiä aikoja. Ehdotettu tietojen säilytysaika vastaa voimassa olevaa lainsäädäntöä, eikä puolustusministeriö näe tarvetta sen muuttamiselle.

Laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta

Maanpuolustuskoulutusyhdistys on lausunnossaan pyytänyt lisäämään vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain 41 §:n 2 momenttiin seuraavan säännöksen:

Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään, Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen rekisteristä voidaan salassapitovelvollisuuden estämättä antaa puolustusvoimille, pelastusviranomaisille ja poliisille vapaaehtoiseen maanpuolustukseen osallistuvan perustietoja Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen koulutuksen järjestämiseksi sekä tietoja henkilön sijoituksesta poikkeusolojen tehtävään sijoitettavuuden arvioimiseksi.

Puolustusministeriö pitää säännösehdotusta perusteltuna, mutta esittää, että se muotoillaan seuraavasti (lisäys lihavoitu):

41 §

Tietojen luovuttaminen

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, Maanpuolustuskoulutusyhdistyksellä on oikeus salassapitosäännösten estämättä luovuttaa henkilötietoja Puolustusvoimille ja pelastusviranomaisille poikkeusolojen tehtävään sijoitettavuuden arvioimiseksi.

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, Maanpuolustuskoulutusyhdistyksellä on oikeus salassapitosäännösten estämättä luovuttaa henkilötietoja Puolustusvoimille sotilastiedustelutehtävän sekä sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain (255/2014) 5 luvussa tarkoitetun esitutkintatehtävän ja 9 luvussa tarkoitetun rikosten ennalta estämistä ja paljastamista koskevan tehtävän hoitamista varten. Lisäksi Maanpuolustuskoulutusyhdistyksellä on oikeus salassapitosäännösten estämättä luovuttaa henkilötietoja poliisille ampuma-aselain (1/1998) mukaisen luvan hakijan ja haltijan sekä hyväksynnän saajaksi haettavan ja hyväksynnän saaneen henkilökohtaisen sopivuuden arviointia varten. **Maanpuolustuskoulutusyhdistyksellä on lisäksi oikeus salassapitovelvollisuuden estämättä luovuttaa Puolustusvoimille, pelastusviranomaisille ja poliisille vapaaehtoiseen maanpuolustukseen osallistuvan henkilön perustietoja Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen koulutuksen järjestämiseksi.**

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetut tiedot voidaan luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona. Tiedot voidaan luovuttaa maksutta tai tietojen irrottamiskustannuksiin perustuvaa vastiketta vastaan.

Laki puolustusvoimista

Oikeusministeriö on lausunnossaan esittänyt, että puolustusvoimista annetun lain 17 §:ään ehdotettu yleinen tiedonsaantisäännös tulisi tietojen tarpeellisuuden sijaan sitoa tietojen välttämättömyyteen. **Tulli** on vastaavasti pitänyt lausunnossaan säännösehdotusta avoimena. Puolustusministeriön näkemyksen mukaan säännöstä voidaan täsmentää siten, että tiedonsaanti sidotaan siinä tarpeellisuuden sijaan tietojen välttämättömyyteen.

DNA-tietojen käsittely

Effi ry on lausunnossaan esittänyt, että asevelvollisuuslakiin ja sotilaallisesta kriisinhallinnasta annettuun lakiin lisättävät toimivaltuudet DNA-näytteiden ottamiseen johtaisivat laajan DNA-rekisterin syntymiseen. Puolustusministeriö huomauttaa, että

säännökset eivät velvoita DNA-näytteiden keräämiseen, vaan ainoastaan mahdollistavat sen, kuten nykylainsäädäntökin tekee. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan näytteet kerätään erillisen suostumuksen perusteella, mikä soveltuu erittäin huonosti armeijaympäristöön. Siksi puolustusministeriö pitää avoimempana ja rekisteröityjen oikeusturvan kannalta selkeämpänä, että käsittely perustuu selvään lain säännökseen.

Puolustusvoimilla ei ole tarvetta tai resursseja laajentaa DNA-näytteiden käsittelyä nykytilaan verrattuna. Käytännössä näytteitä otetaan lähinnä kriisinhallintahenkilöstöltä ja muilta erityisen vaarallisissa tehtävissä palvelevilta.

Muut lausunnoissa esitetyt muutosehdotukset

Rajavartiolaitoksen esikunta on lausunnossaan esittänyt, että Puolustusvoimien henkilötietolain 34 §:n 1 momentin 11 kohta muutettaisiin alla näkyvään muotoon. Puolustusministeriö pitää ehdotusta perusteltuna.

> 11) Rajavartiolaitokselta tietoja asevelvolliseen kohdistetuista, epäillystä rikoksesta johtuvista virkatoimista ja asevelvolliseen kohdistetuista seuraamuksista, jos tiedoilla on merkitystä asevelvollisen sopivuuden arvioimiseksi koulutukseen ja tehtävään sekä asevelvollisen sijoitettavuuden arvioimiseksi ja hänen palveluksensa järjestämiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriö on lausunnossaan esittänyt, että Puolustusvoimien henkilötietolain 34 §:n 1 momentin 6 kohtaa muutettaisiin alla näkyvään muotoon. Puolustusministeriö pitää ehdotusta perusteltuna.

> 6) Sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköltä tieto, milloin asianomainen voi poistua toimintayksiköstä palvelukseen määräämistä ja hänen palveluksensa järjestämistä varten;

Valtiovarainministeriö on lausunnossaan esittänyt, että Puolustusvoimien henkilötietolain 29 §:n 1 momentin 12 kohdan sanamuotoa muutettaisiin siten, että tieto luovutettaisiin väestörekisterin sijaan maistraatille. Puolustusministeriön näkemyksen mukaan ehdotus on perusteltu ja sen voisi muotoilla esimerkiksi seuraavasti:

> 12) maistraatille tiedon varusmiespalveluksen suorittamisesta kansalaisuutta koskevan rekisterimerkinnän tekemistä varten;

Valtiovarainministeriö ja **Tulli** ovat lausunnoissaan esittäneet, että Puolustusvoimien henkilötietolain 29 §:n 1 momentin 3 kohdan a alakohtaa muutettaisiin alla näkyvään muotoon. Puolustusministeriö pitää ehdotusta perusteltuna.

> a) Tullille tulli- ja verovalvontaa varten;

Puolustusministeriön omat muutosehdotukset

Puolustusministeriössä on hallituksen esityksen antamisen jälkeen huomattu lakiesityksissä seuraavat tekniset korjaustarpeet, jotka pyydetään tekemään eduskuntakäsittelyn yhteydessä:

Puolustusvoimien henkilötietolain 34 §:n 1 momentin 7 kohta sisältää virheellisen viittauksen ”tähän lakiin”. Kohdassa on tarkoitus viitata asevelvollisuuslakiin seuraavasti (muutos lihavoituna/yliviivattuna):

> 7) Kansaneläkelaitokselta tieto asevelvollisesta, jolle on myönnetty kansaneläkelain (568/2007) mukainen työkyvyttömyyseläke tai vammaisetuuksista annetun lain (570/2007) mukainen vammaistuki ~~tässä laissa~~ **asevelvollisuuslaissa** tarkoitettuun tehtävään sijoitettavuuden ja palveluskelpoisuuden arvioimiseksi;

Puolustusvoimien henkilötietolain 27 § tulisi laajentaa kattamaan asevelvollisten lisäksi myös kriisinhallintahenkilöstön. Kriisinhallintatehtävissä palvelevaa henkilöstöä ei nimitetä virkasuhteeseen, vaan muuhun julkisoikeudelliseen palvelussuhteeseen, ja heidän asemansa viranomaisen henkilörekisterin käyttäjänä voidaan siksi pitää jossain määrin epäselvänä. Lähtökohtaisesti viranomaisen henkilörekisteriä saavat käyttää vain virkasuhteessa virkavastuulla toimivat henkilöt ja muiden osalta käyttöoikeudesta tulisi erikseen säätää. Kriisinhallintahenkilöstöllä voi olla tarve käsitellä rekisteritietoja, jotka liittyvät esimerkiksi kriisinhallintaoperaatioissa tapahtuneisiin sotilasrikoksiin tai tiedustelutehtäviin. Puolustusministeriö esittää, että pykälä muutetaan seuraavaan muotoon:

> 27 §
>
> *Muulle kuin virkamiehelle annettava käyttöoikeus Puolustusvoimien henkilörekistereihin*
>
> Puolustusvoimat saa erityisestä syystä myöntää asevelvollisuuslain (1438/2007) nojalla palvelustaan suorittavalle ja kriisinhallintatehtävässä palvelevalle käyttöoikeuden Puolustusvoimien henkilörekisteriin. Asevelvollinen saa käyttää rekisteriä vain Puolustusvoimien virassa olevan johdon ja valvonnan alaisuudessa, eikä käyttöoikeuden myöntäminen saa vaarantaa henkilötietojen suojaa.

Ehdotetut Puolustusvoimien henkilötietolain 2 §, vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain 40 § ja terveydenhuollon järjestämisestä puolustusvoimissa annetun lain 9 a § sisältävät viittaukset EU:n yleiseen tietosuoja-asetukseen. Kyseisen asetuksen virallinen nimi tulisi kaikissa kohdissa korjata muotoon: ”luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus)”.